

MENNESKEHANDEL

– UTNYTTELSE I TVANGSARBEID OG
TVANGSTJENESTER, HERUNDER TIGGING

MENNESKEHANDEL - UTNYTTELSE I TVANGSARBEID OG TVANGSTJENESTER, HERUNDER TIGGING.

Dette verktøyet skal kun benyttes som supplement til "Veileder til identifisering av ofre for menneskehandel" (bestilles ved e-post til KOM.pod@politiet.no)

DEFINISJON:

Menneskehandel forekommer når en person ved hjelp av vold, trusler, misbruk av sårbar situasjon eller annen utilbørlig atferd utnytter noen til prostitusjon eller andre seksuelle formål, tvangsarbeid og tvangstjenester, herunder tiggning, krigstjeneste i fremmed land eller fjerning av vedkommendes organer, med det formål å oppnå økonomisk vinning eller andre fordeler.

Indikatorer på menneskehandel for utnytting i tvangsarbeid og tvangstjenester, herunder tiggning:

Ikke alle indikatorer som er listet opp nedenfor er til stede i alle situasjoner som involverer menneskehandel. Tilstedeværelsen eller fraværet av den enkelte indikator eller flere kan i seg selv verken bekrefte eller avkrefte menneskehandel. Det kreves en helhetlig vurdering av personens livssituasjon. En person som får treff på flere indikatorer trenger ikke nødvendigvis å være i en menneskehandelssituasjon, men kan ha andre alvorlige problemer som han/hun trenger spesialist assistanse i forhold til. For eksempel kan asylsøkere få en høy score på flere av indikatorene uten at de dermed trenger å være i en menneskehandelssituasjon. Dessuten må det skilles mellom tvangsarbeid, sosial dumping og andre brudd på arbeidsmiljøloven. Tilstedeværelse av indikatorene bør likevel lede til ytterligere kartlegging av situasjonen personen er i, utført av de ansvarlige etater/spesialister. Personer som utnyttes i tvangsarbeid og tvangstjenester kan være mann eller kvinne, i alle aldre og av alle nasjonaliteter.

Personer som er utsatt for tvangsarbeid og tvangstjenester kan:

- Leve under uverdige forhold:
 - Bo i grupper på samme sted som de arbeider, og sjelden eller aldri forlate disse stedene/gruppene
 - Ha tilgang til lite/dårlig mat
 - Være avhengig av arbeidsgiver for en rekke tjenester, som transport, bolig, mat, helsetjenester osv
 - Mangle mulighet til å velge hvor han/hun skal bo
 - Ha begrenset mulighet til å bevege seg fritt
- Ha en arbeidsgiver som utsetter sine ansatte for:
 - Lav eller ingen betaling
 - Manglende arbeidskontrakt/ falsk arbeidskontrakt
 - Ulovlig lange skift
 - Lite eller ingen fritid
 - Tungt/farlig arbeid
 - Farlige fysiske forhold på arbeidsplassen
 - Uverdige sanitærforhold
 - Manglende egnet arbeidsutstyr, for eksempel foreskrevet verneutstyr eller klær som beskytter mot kulde
- Mangle kontroll over egen situasjon:
 - Mangle grunnleggende utdanning og profesjonelle sertifikater
 - Ha liten/ingen tilgang til egen inntekt
 - Mangle kontroll over eget pass og reisedokumenter
 - Være utsatt for kontroll av bolig og bevegelsesfrihet
 - Isolasjon
 - Ikke fri til å avvikle arbeidssituasjonen pga gjeld, trusler og manglende midler
 - Mangle nødvendige språkkunnskaper
 - Mangle kunnskaper om regler for norsk arbeidsliv
 - Mangle mulighet til å forlate arbeidsstedet uten arbeidsgivers tillatelse eller følge

FOR VEILEDNING, YTTERLIGERE INFORMASJON ELLER HENVISNING TIL VIDERE ASSISTANSE:

- Være utsatt for unormal grad av overvåking og kontroll fra arbeidsgiver
- Være disiplinert av et uoffisielt system med bøter
- Være utsatt for utnyttning i private hjem:
 - Bo med en familie
 - Spise atskilt fra familien
 - Ha tilgang til lite/dårlig mat
 - Mangle privat oppholdsrom
 - Sove under uverdige forhold
 - Sjelden/aldri kunne forlate huset
 - Ha begrenset/ingen mulighet til normal sosial omgang
- Være utsatt for utnyttning i tigging og vinningskriminalitet:
 - Være barn, eldre og funksjonshemmede mennesker som tigger på offentlige steder
 - Ha fysiske skader som virker å være påført av andre
 - Være barn som oppholder seg i store grupper med få voksne som ikke kan dokumentere et akseptabelt omsorgsforhold
 - Bli tvunget til å selge narkotika, tyvegods eller andre ulovlige varer
 - Bli utsatt for/truet med straff dersom de ikke samler/stjeler nok
 - Leve som gjengmedlemmer, med voksne som ikke er i slekt
 - Leve og reise i større grupper over større avstander
 - Ha en historikk der de er registrert i forbindelse med vinningskriminalitet i flere byer/flere land
 - Være registrert i flere land med ulike identiteter
 - Være registrert av barnevernsmyndigheter i flere byer/flere land

• **HVISK prosjektet**

Informasjon og veiledning om handel med barn
Redd Barna

Tel: 22 99 09 00

Internet: www.hvisk.no

• **KOM prosjektet**

Koordineringsenheten for ofre for menneskehandel

Tel: 23 36 41 45 (kontortid)

Mob: 92 41 55 62 (kontortid)

E-post: KOM.pod@politiet.no

• **IOM Oslo**

International Organisation for Migration i Oslo driver på vegne av norske myndigheter et program for frivillig retur og reetablering i hjemland for ofre for menneskehandel.

Tel: 23 10 53 20

E-post: iomoslo@iom.int

Internet: www.iom.no

• **Arbeidstilsynet**

Arbeidstilsynet skal føre tilsyn med at virksomheter følger arbeidsmiljølovens krav. Utlendingsloven og allmenngjøringsloven gir Arbeidstilsynet ansvar og myndighet i forhold til tilsyn med lønns- og arbeidsvilkår for utenlandske arbeidstakere. Se www.arbeidstilsynet.no for mer informasjon om Arbeidstilsynets oppgaver og for en landsdekkende oversikt over kontorer og hvem som svarer på hva. Tel: 815 48 222

• **Servicesenter for utenlandske arbeidstakere**

Felles servicesenter for utenlandske arbeidstakere i Norge med ansatte fra Politiet, Utlendingsdirektoratet, Skatteetaten og Arbeidstilsynet. Servicesenteret bistår utenlandske arbeidstakere med søknader om arbeids- og oppholdstillatelse, skattekort, D-nummer og melding til folkeregisteret.

Tøyensenteret, Hagegata 28, 0630 Oslo

Åpningstid: 09.00-15.00

Kilde: Oversatt, modifisert og tilpasset norske forhold fra United Nations Office on Drugs and Crime 2008.

GENERELLE INDIKATORER FOR OFRE FOR MENNESKEHANDEL

Ved alvorlig bekymring for at personens liv, helse og omsorg er truet, skal du kontakte lokalt politi, legevakt eller barnevern. Er personen antatt mindreårig SKAL barnevern varsles.

Generelle indikatorer for ofre for menneskehandel

Ofre for menneskehandel kan:

- Være under tvang/forledelse/kontroll/misbruk av sårbar situasjon

- tro at de må arbeide eller utføre en handling for andres fortjeneste mot sin frie vilje
- gi inntrykk av at deres bevegelser er overvåket
- mangle kontroll over eget pass eller reisedokumenter
- ikke kjenne adresse til egen bolig eller arbeidssted
- tillate at andre fører ordet for dem når de selv blir adressert direkte
- oppføre seg som om de er instruert av andre
- ha begrenset eller ingen tilgang til nødvendig helsehjelp
- ha begrenset eller ingen mulighet til sosial omgang
- mangle frihet til å kontakte familie og venner
- være ute av stand til å kommunisere fritt med andre
- være bundet av gjeld
- ha fått sine reisekostnader til destinasjonslandet betalt av tilretteleggere, hvilke de må betale tilbake gjennom å arbeide eller yte tjenester i ankomstlandet
- ha tatt valg under falske betingelser eller lovnader
- ha tatt valg i en sårbar situasjon der få andre reelle valgmuligheter syntes mulige

- Være utsatt for vold eller trusler mot egen person eller mot familie og venner

- vise tegn på frykt eller stress
- lide av skader som synes å være forårsaket av overgrep
- lide av belastningsskader typisk for uverdige arbeidsforhold
- være disiplinert av frykt for straff
- være del av et hierarki med maktforhold mellom ofre i samme situasjon som gjør at de vanskelig kan snakke åpent om sin situasjon med andre tilstede

- Være tvunget til å begå brudd på norske lover som en del av utnyttingen

- vise mistillit overfor myndighetspersoner
- være truet med å bli meldt til myndighetene
- være redd for å avsløre sin oppholdsstatus
- være utstyrt med falske identitets- eller reisedokumenter

- Yte tjenester/arbeide under uverdige forhold

- være ute av stand til å forhandle om sine arbeidsforhold
- motta lite eller ingen betaling for utført arbeid/tjeneste
- ha ingen eller bare delvis tilgang til egen inntekt
- ha ulovlig lange arbeidsdager over lengre perioder
- være i en situasjon der de ikke har fridager
- være i en situasjon der de hyppig må forflytte seg over landegrensener og fra by til by for å yte tjenester/arbeide

- Bli identifisert på eller i sammenheng med en lokalitet som er kjent for å være arena for utnyttning av mennesker

- leve under uverdige boforhold
- komme fra et land som er kjent for rekruttering til menneskehandel
- bli observert på steder der ulovlig salg av tjenester eller varer ofte forekommer

KILDE: Oversatt, modifisert og tilpasset norske forhold fra United Nations Office on Drugs and Crime 2008.

Vi ønsker dine tilbakemeldinger om dette verktøyet!

Send en e-post med forslag til forbedringer, kommentarer om nytteverdi eller annet til KOM.pod@politiet.no